

Collemopsidium angermannicum (Degel.) A. Nordin – новий для України вид лишайника

ОЛЕКСАНДР ЄВГЕНОВИЧ ХОДОСОВЦЕВ

KHODOSOVTSSEV A.YE., 2007: *Collemopsidium angermannicum* (Degel.) A. Nordin – new for Ukraine Lichen Species. *Chornomors'k. bot. z.*, vol. 3, N1:125-126.

Collemopsidium angermannicum (Degel.) A. Nordin (Xanthopyreniaceae, Dothideales) firstly reported for Ukraine from concrete channel building (Kakhovskiy district, Kherson Region). This lichen formed black zone above channel water level.

Key words: *Collemopsidium angermannicum*, Ukraine

ХОДОСОВЦЕВ О.Є., 2007: *Collemopsidium angermannicum* (Degel.) A. Nordin – new for Ukraine Lichen Species. *Чорноморськ. бот. ж.*, т. 3, № 1: 125-126.

Collemopsidium angermannicum (Degel.) A. Nordin (Xanthopyreniaceae, Dothideales), який зростає на бетонованих спорудах каналів півдня України (Каховський р-н, Херсонська обл.) вперше наводиться для України. Цей лишайник утворює чорну зону вище урізу води.

Ключові слова: *Collemopsidium angermannicum*, Україна

У середині листопада 2006 р., завершуючи сезон польових досліджень, викладачі кафедри ботаніки – проф. М.Ф. Бойко, доц. І.І. Мойсієнко, співробітник відділу природи Херсонського краєзнавчого музею М.М. Подгайний, а також автор цього повідомлення зупинилися біля мосту через Каховський канал в околицях села Цукури. Досліджуючи видовий склад лишайників бетонованих плит каналу, ми помітили чорну зону 30-50 см завширшки, яка починалася над дзеркалом води і нагадувала цвітіння синьозелених водоростей. При дослідженні цих зразків у лабораторії виявилось, що вони відносяться до невідомого в Україні виду лишайника *Collemopsidium angermannicum* (Degel.) A. Nordin, який з часу відкриття [DEGELIUS, 1931] до початку ХХІ століття був відомий лише з типового локалітету.

Collemopsidium angermannicum (Degel.) A. Nordin, *Graphis Scripta*, 13: 39 (2002).

(Syn. *Pyrenocollema strontianense* (Swinskow) R.C. Harris)

Слань тонка, гладенька до тріщинуватої, темно оливкова до чорнуватої. Плодові тіла перитеціоїдні, 0,1-0,2 мм у діаметрі, розсіяні, чорні, при основі частково вкриті сланцевою тканиною. Екципул темно-коричневий, лише при основі дещо світліший, потовщений біля вивідного отвору. Вкривальце відсутнє. Псевдопарафізи численні, розгалужені та анастомозуючі. Сумки булавовидні, 100 x 25 мкм, бітунікатні, 8-спорові. Аскоспори безбарвні, 1-клітинні, 17-26 x 6-12 мкм, верхня клітина часто більша за нижню. Фотобіонт ціанопротокаріотний, клітини круглясті, 3-9 мкм у діаметрі, іноді злегка видовжені до 12 мкм завдовжки, зібрані у кластери, які вкриті жовтуватою до світло-коричнюватої слизовою оболонкою.

Місцезнаходження. Херсонська область, Каховський р-н, окол. с. Цукури, на бетонованих плитах каналу біля мосту, 15.11.2006, збір. О.Є. Ходосовцев (KHER).

Екологія. У природних умовах *S. angermannicum* зустрічається у нижній частині геоліторальної зони по берегах прісноводних річок та озер [NORDIN, 2002] і відноситься

до водних лишайників. Схожі умови були штучно створені при будівництві системи каналів на півдні Херсонської області. Однак чорна зона з *C. angermannicum* виражена не завжди, іноді лишайник не витримує конкуренції із зеленими водоростями, що розвиваються вище дзеркала води.

Поширення. Лишайник збирався дуже рідко. Відомо лише кілька його місцезнаходжень з Швеції [SANTESSON, 1993; NORDIN, 2002], Великобританії [SWINSCOW, 1967; PURVIS et al., 1992] та Північної Америки [HARRIS, 1975; EGAN, 1977].

Примітки. Після монографічної обробки, з використанням молекулярних даних, морських видів роду *Pyrenocollema* [MOHR, EKMAN, HEEGAARD, 2004] всі вони опинилися у роді *Collempsidium*. Отже, в Україні, крім *Collempsidium angermannicum*, сьогодні відомо ще два види цього роду. *Collempsidium iocarpum* (Nyl.) Nyl. є ліхенофільним грибом і відомий з Київської області [KONDRATYUK, 1990], а *C. halodytes* (Nyl.) Grube & B.D. Ryan (syn. *Pyrenocollema halodytes* (Nyl.) R.C. Harris, *P. orustense* (Erichsen.) A. Fletcher) розвивається у нижній супраліторальній зоні на скелях по берегах Азовського та Чорного морів [ХОДОСОВЦЕВ, 1999].

Автор щиро вдячний проф. М.Ф. Бойку та доц. І.І. Мойсієнку за допомогу під час експедиційних виїздів по Херсонській області. Робота була частково підтримана грантом Президента України (№ GP/F13/0196).

Список літератури

- КОНДРАТЮК С.Я. Нові та рідкісні види ліхенофлори України // Укр. ботан. журн. – 1990. – Т. 47, № 6. – С. 41-43.
- ХОДОСОВЦЕВ О.Є. Лишайники причорноморських степів України. – К.: Фітосоціоцентр, 1999. – 236 с.
- EGAN R.C. A fifth checklist of the lichen forming, lichenicolous and allied fungi of the continental United States and Canada // Bryologist. – 1987. – Vol. 90. – P. 77-173.
- HARRIS A. A taxonomic revision of the genus *Arthopyrenia* s.lat. (Ascomycetes) in North America. – Ph. D. Dissertation. – East Lansing, Michigan State University, 1975.
- MOHR F., EKMAN S., HEEGAARD E. Evolution and taxonomy of the marine *Collempsidium* species (lichenized Ascomycota) in north-west Europe // Mycol. Res. – 2004. – Vol. 108, N 5. – P. 515-532.
- NORDIN A. *Collempsidium angermannicum*, a widespread but rarely collected aquatic lichen // Graphis Scripta. – 2002. – Vol. 13. – P. 39-41.
- SANTESSON R. The lichens and lichenicolous fungi of Sweden and Norway. Lund, 1993. – 240 p.
- SWINSCOW T.D. Pyrenocarpous lichens: 11. A new species of *Arthopyrenia* // Lichenologist. – 1967. – N3. – P. 415-417.

Рекомендує до друку
М.Ф. Бойко

Отримано 04.12.2006 р.

Адреса автора:

О.Є. Ходосовцев
Херсонський державний університет
вул. 40 Років Жовтня, 27
Херсон 73000
Україна
e-mail: khodosovtsev@ksu.ks.ua

Author's adress:

A.Ye. Khodosovtsev
Kherson State University
27, 40 Rokiv Zhovtnya str.
Kherson 73000
Ukraine
e-mail: khodosovtsev@ksu.ks.ua